

מאמרי אדמו"ר הזקן

— אתהלך — לאזניא —

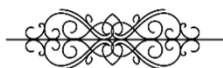
עם ביאורי

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

ד"ה אתהלך

פרשת קרח

תשפ"ה

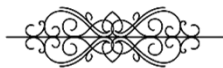

לומדים יקרים,

השבוע אנו מתחילים לפרסם את שיעורי הרב על מאמרי אדמו"ר הזקן מתוך הספר 'אתהלך - לאזניא', והשיעור הראשון שמתפרסם הוא על המאמר הראשון שבספר, שעל שמו הוא גם נקרא - 'אתהלך'.
לצערנו, לא נמצאו שיעורים של הרב לליקוטי תורה לפרשת קרח, ולכן השבוע מתפרסמת רק החוברת הזו.

המאמר עוסק בביאור התנועות של רצוא ושוב, ומבאר שגם תנועת השוב היא חלק מעבודתו של האדם.

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

**הגיליון מוקדש לעילוי נשמת
מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים
הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל**

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

"אתהלך לפני ה' בארצות החיים". לשון אתהלך משמע הליכה ממקום למקום במקום אחד, כי מהלך הוא כשהולך להלאה ואינו חוזר למקומו, אבל מתהלך ענין רצוא ושוב חוזר למקומו. והעניין בעבודת ה', כאשר יתפעל לבבו לעשות כל רצונותיו לה' לבדו הוא ענין רצוא.

את הניסוח של 'להתהלך', שכאמור הוא פועל בעל אופי רפלקסיבי, כלומר שחוזר על עצמו: האדם הולך הלוך ושוב, קדימה ואחורה וכן הלאה.

כעין זה יש באמירה לאברהם: "התהלך לפני והיה תמים" (בראשית יז, א). אמנם יש אמירה אחרת בה הקב"ה אומר לאברהם "לך לך", אבל העניין של "התהלך לפני" היא לא ההליכה לצד מסוים אלא ההסתובבות במקום אחד. כך גם ההתייחסות הראשונה לקב"ה בעצמו במקרא היא בפסוק "וישמעו את קול ה' אלוקים מתהלך בגן לרוח היום" (בראשית ג, ח) – וגם כאן ניתן לראות את העניין של המתהלך.

והעניין בעבודת ה', כאשר יתפעל לבבו לעשות כל רצונותיו לה' לבדו הוא ענין רצוא. 'רצוא ושוב' הוא מונח שנלקח מחיות המרכבה: "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק" (יחזקאל א, יד), אבל רק בספר יצירה המושג של 'רצוא ושוב' מופיע באותו מובן שאדמו"ר הזקן מדבר עליו כאן – אם כי הביטוי לא מופיע שם במדויק, אלא הנוסח הוא: "אם רץ לביך" (ספר יצירה א, ח). המשכו של המשפט תלוי בחילופי גרסאות: נוסח אחד, שמצוי ברוב הספרים, הוא "אם רץ ליבך – שוב לאחר", אבל הנוסח השני הוא: "אם רץ ליבך – שוב לאחד". אמנם האדמו"ר הזקן לא נכנס כאן להבדל בין הגרסאות הללו, אבל זהו הבדל משמעותי.

הספר הזה הוא ממאמרי אדמו"ר הזקן, והוא למעשה לקט יחסית מאוחר מבחינת זמן ההופעה, ולמעשה הוא יצא לאור מכתב היד רק לפני כמה שנים. ולמרות זאת, מצד אחר, הספר מייצג את העבודה הראשונית יותר של בעל התניא. מדובר באריכות, ואפילו פעם כתבתי על זה מאמר, על כך שללא ספק יש הבדל בין המאמרים שאדמו"ר הזקן אמר לפני המאסר שלו בפטרסבורג ובין המאמרים שהוא אמר לאחר מכן: לפני המאסר הכתיבה היא בדרך כלל הרבה יותר קצרה ומתומצתת, אבל לאחר מכן הכתיבה היא כבר בעלת אופי וסגנון אחרים. במקום הסגנון הקצר יש סגנון הרבה יותר רחב, וזה הבדל ניכר. בכל אופן, המאמרים הללו נאמרו בעיר הראשונה שאדמו"ר הזקן היה בה, בלאזניא.

המאמר הראשון, שעל שמו נקרא הספר, הוא על הפסוק **"אתהלך לפני ה' בארצות החיים"** (תהילים קטז, ט). מה זה "אתהלך לפני ה'?" לשון אתהלך משמע הליכה ממקום למקום במקום אחד, כי מהלך הוא כשהולך להלאה ואינו חוזר למקומו, אבל מתהלך ענין רצוא ושוב חוזר למקומו. ההבדל בין מתהלך ומהלך הוא שמתהלך הוא זה שמתהלך הלוך ושוב, ואילו זה ההולך הולך ממקום למקום. הניסוח הרגיל מהתורה הוא ללכת אחרי ה', כמו למשל הפסוק **"אחרי ה' אלוקיכם תלכו"** (דברים יג, ה), אבל בכמה מקומות מוצאים

וכאשר צריך להשפיל את עצמו באותו רגע ולהתבונן באותו רגע עוצם ריחוקו מה' אחד, ויתמרמר מאד איך שהוא נפרד מייחודו יתברך, הרי במרירות זו נופל מעניין הרצוא והקירוב. ואין בנקודת ליבו רק גודל הריחוק מה'.

באיזשהו חלום. זאת אומרת שהעניין של הרצוא כתשוקה, כרצון לעבור מעבר, הוא לא רק איזשהו רצון רגעי, אלא זוהי רצייה אחת שכל הרצונות נבלעים בתוכה – וזהו בעצם גם ההבדל בין דבר שעולה סתם כך בדעתו של אדם, לבין דבר שנמצא אצלו באופן פנימי ומשנה אותו. באותו אופן, אומרים על רשעים שהם מלאים חרטות כרימון, במובן זה שאפילו אצל רשע עולה מפעם לפעם בדעתו שהוא לא עושה דברים טובים ושהוא היה רוצה ללכת אל הקב"ה; אלא שהבעיה היא שיש גם רצונות אחרים, ובגלל שבסופו של דבר הרצייה הזו נותרת בגדר רצייה בלבד, אותו אדם נשאר רשע.

שוב, כאן מדובר על רצוא כזה שבו כל רצונותיו של האדם מתנקזים לנקודה אחת. בשביל להבין את הדברים קצת יותר טוב ולראות אותם כמציאות החיים שלנו, אני רוצה להביא דוגמה מהעולם הזה. בדרך כלל אנשים רוצים המון דברים, כל מיני עניינים מהתאוות המותרות והאסורות של העולם הזה. כל הדברים הללו הם בגדר של רצייה, של 'רצוא', ולכל אחד יש רשימה ארוכה של דברים שהוא רוצה: להיות חכם, להיות גיבור, להיות עשיר וכן הלאה. אלא שמפעם לפעם קורה – בין בזמן מסוים ובין במהלך היום – שכל הרצונות של האדם מתנקזים לדבר אחד. לדוגמה, יש אנשים שכל הרצונות שלהם מתנקזים אל הרצון להרוויח עוד כסף. זאת אומרת שיכול להיות מקרה כזה

הכוונה ב-'אם רץ ליבך' היא שהלב רץ אל הקב"ה, ולאחר מכן יש תנועה של חזרה, וזוהי הנקודה שמדובר עליה כאן. השאלה היא בעצם מהי המשמעות של החזרה הזו, ולמעשה זוהי בעיה מרכזית וחשובה. יש חזרה אחת שהיא תנועה, כפי שמיד יתואר כאן, שבה אדם רץ כך וכך והוא מגלה שיש גבול לריצה שלו או שהוא צריך להיזהר בה, ואז הוא חוזר אחורנית. כבר הזכרתי כמה פעמים שיש חטא אחד מפורש שלא כל אחד צריך להתיירא ממנו, שהוא החטא הנעלה ביותר של האדם, וזהו החטא של בני אהרון שעליו כתוב: "בקרבכם לפני ה' וימותו" (ויקרא טז, א). אחת ההגדרות של החטא הזה היא שהם הגיעו לדרגה כזאת של 'רצוא', לדרגה כזאת של קירבה, שהם כבר לא יכלו לחזור לאחור – ואז הם נשרפו. יש אריכות גדולה על החטא הזה בכל מיני ספרים, אבל אחת השאלות שעומדות בבסיס המאמר הזה היא השאלה מדוע הדבר הזה בכלל נחשב לחטא; הרי לכאורה כל אחד היה אמור לרצות להגיע למעלת הדבקות הזו בקב"ה, וכמו שכתוב: "ובו תדבקון" (דברים יג, ה).

בכל אופן, יש מצב כזה שבו כל האישיות וכל הרציות של האדם מתמקדות רק בה' לבדו, ומבחינתו באמת אין עוד שום רצייה אחרת. ישנה מציאות שבה האדם באמת רוצה את הקב"ה, וזה נכון לפעמים אפילו לגבי אדם שפל שמפעם לפעם מתעורר בו משהו, אלא שלרוב מדובר רק

שקורה בשלב עליון יותר, זה שהאדם מתחיל לפתע להעמיד את עצמו אל מול הדבר, הוא מתחיל להבין מול מה הוא עומד, והוא מתחיל לתהות: לאן בכלל אני רץ? מה יש שם? ואז, מתרחשת ירידה שהיא לא נובעת מחולשת הנפש, אלא מתוך יראה והתפעלות. זה כמו שאדם מטייל לו ולפתע הוא רואה הר גדול, והוא מחליט לעלות עד לפסגת ההר. כשהוא עוד נמצא רחוק הוא יכול להמשיך ללכת וללכת, אבל ככל שהוא מתקרב יותר ויותר להר, הוא מבין מה הוא קיבל על עצמו. לפני כן היה נראה לו שהוא יכול לרוץ בקלות אל הפסגה, אבל כשהוא מתקרב הוא מתחיל לתהות: 'מי אני בכלל שארוץ לשם? אני בכלל יכול לטפס על ההר הזה?'. ואז מה שקורה זה שהרצייה יורדת – לא מפני שאותו אדם כבר לא רוצה, אלא מפני שהוא מרגיש את המרחק, שגורם לו להתחיל לנוע לכיוון השני.

הרי במרירות זו נופל מעניין הרצוא והקירוב. ברגע שאדם מתחיל לחשוב כך – 'מי אני שארוץ לשם', באותה שעה הוא נופל מאותה התלהבות, מאותה תנועה של קירוב. **ואין בנקודת ליבו רק גודל הריחוק מה'**, והדבר היחיד שהוא מודע לו זה איפה הוא נמצא ואיפה הקב"ה נמצא. במדרגה של שלמות, השוב הזה הוא גם כן לא נצחי אלא הוא נשאר רק עד לזמן מסוים, שבו ההרגשה של הקטנות מול הקב"ה מביאה אותו לכך שהוא דווקא שוב מתחיל לרוץ ולהרגיש. זאת אומרת שיש נקודה כזו שבה האדם עומד וחושב איפה הוא נמצא והוא מרגיש שזה לא

שבו לא רק שכל הרצונות מתרגמים לרצון לכסף, אלא שהרצון הזה נעשה הרצון היחיד; לכל הווייתו של אדם כזה יש רק לב אחד וברור לו מה הוא רוצה. מה שאני בעצם רוצה לומר שהנקודה של הרצוא איננה שייכת בהכרח ליצר הטוב או ליצר הרע, אלא זהו מבנה מסוים שבו כל רצונותיו של האדם הולכים לכיוון מסוים, ושום דבר לא נמצא במחשבתו למעט אותה נקודה.

ולעניינו, בהתייחסות לקב"ה הרצוא הוא שכל הרצונות האחרים של האדם מתבטלים, ויש רק רצון אחד שפועל. אלא שכאשר צריך להשפיל את עצמו באותו רגע ולהתבונן באותו רגע עוצם ריחוקו מה' אחד, ויתמרמר מאד איך שהוא נפרד מייחודו יתברך. מהיכן נובע השוב? יש שוב שנובע מחמת חולשה, אבל מה שמדובר עליו בספר יצירה שהוזכר לעיל הוא עניין אחר: "אם רץ ליבך שוב לאחד". יש אנשים שהשוב שלהם נובע מנקודת חולשה, שפשוט נגמר הרצון, אבל יש גם אנשים שיש להם נקודת רצוא אמיתית שהולכת ועולה, והאדם באמת רוצה להתקרב יותר ויותר לקב"ה, אלא שבנקודה מסוימת מגיעה מחשבה נוספת שבעצם אומרת לו: 'מה אתה רץ? מי אתה שתרוץ?'.

מעין זה כתוב: "כי מי הוא זה ערב את ליבו לגשת אלי נאום ה'" (ירמיהו ל, כא). זאת אומרת שיש שלב כזה שבו האדם רק מתגעגע, והמהות של הגעגוע היא שהדבר בעצמו לא מפריע לי: אני רוצה משהו, יש לי איזשהו דבר שעלה בדעתי, יש לי איזושהי חמדה, רצייה ותשוקה. אבל מה

שבשלב מסוים כביכול קורה להם מה שקרה לבני אהרון: הם רצים פעם אחת קצת יותר מידי אל עבר האור, ואז הם נופלים אל תוך האש ונשרפים. התנודה של הרצוא ושוב נובעת מזה שקודם אני מרגיש את המרחק, וכשאני נמצא מרחוק אני יודע מה אני צריך לרצות, אבל בנקודה מסוימת של ההתקרבות נוצרת איזושהי רתיעה ורצון להתרחק.

אם אדם הוא איש אמיתי, העלייה והירידה לא נעשות בכל פעם בדיוק באותו האופן, אלא בכל פעם האדם מצליח להגיע קצת יותר רחוק. בכל מיני מקומות מדובר על העניין של "והאיש משה עניו מאד מכל האדם" (במדבר יב, ג), ואומרים שהענווה של משה באה בין היתר לא מתוך קטנותו אלא דווקא מתוך גדלותו. כל זמן שאדם מעריך את עצמו על ידי זה שהוא מסתכל למטה, לראות מי נמצא מתחתיו, אז הוא תמיד יוכל למצוא מישהו שהוא למטה ממנו. אבל כשאדם מסתכל למעלה, גם אם ההשגה שלו גבוהה בהרבה – אז ברור שהוא יותר ירגיש את תחושת הקטנות שלו. זאת אומרת שהענווה של משה היא לא תופעת לוואי לדרגה שלו, אלא היא נובעת מזה שהוא אדם כזה שמסתכל כל הזמן כלפי מעלה, וממילא תחושת הקטנות שלי גדולה יותר מאשר אצל אדם שכל הזמן מסתכל רק למטה. כך, ככל שאדם מגיע למדרגות יותר עליונות הוא גם יכול לחזור יותר לאחור, הוא מבין יותר את קטנותו, וממילא לאחר מכן – גם תהיה לו יותר תשוקה לשוב ולעלות מעלה-מעלה.

בשבילו לרוץ, וזה לא משנה באיזו דרגה הוא נמצא. אבל בסופו של דבר, לאחר שהוא יורד, הוא חוזר ומתחיל שוב להתגעגע, ואולי אפילו להתגעגע יותר, מפני שכעת נוצרת אצלו תחושה נוספת – תחושה של מחסור.

זהו בעצם התיאור של המצב התמידי של המלאך, של "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק": החיות מתרוממות ויורדות, מתרחקות ומתקרבות. המצב הזה לא תלוי בכך שיש למלאך או לאדם פגם או מום כזה או אחר, אלא הוא קשור לעצם העובדה שמדובר כאן במלאך או באדם. מצד מסוים אפשר אפילו לומר שככל שאני יודע פחות, ככל שאני פחות קרוב, כך התחושה של הרצוא תהיה יותר שלמה, הרצייה תהיה יותר מלאה. אלא שכאמור, דווקא כאשר נוצרת סוף סוף איזושהי קרבה – אז גם נוצרת הריאקציה. במילים אחרות, אדם יכול לרצות מאוד למסור את כל חייו לקב"ה ולומר שאין עוד מלבדו, ובאמת לדבר על הדברים הללו רחוק זה די קל. הבעיה מתחילה כאשר אדם מנסה להגיע יותר קרוב, ואז הוא מתחיל לתהות מה בעצם הוא עושה. לפני כן אלו היו מילים בעלמא, היה קל לדבר, אבל עכשיו כשהוא כבר יותר קרוב אז הוא מרגיש מה בעצם הוא אמר מקודם.

התחושה של הרצוא ושוב היא כמו הבעיה של פרפרים שמתקרבים אל האור: מצד אחד הם רוצים להיכנס ישר אל האור, אבל מצד שני כשהם מתקרבים כבר יותר מידי אז הם מרגישים שהכנפיים שלהם נחרכות, אז הם נרתעים שוב לאחור. זאת אומרת שהם כל הזמן בתנועה הזו, עד

בהתרוממות ויש רגע שבו היא בנסיגה; יש רגע של רצוא ויש נקודה של שוב.

אחד הדברים החשובים בנוגע לעניין של השוב, הוא שהאדם צריך לא להטעות את עצמו בכל מיני עניינים חיצוניים. זוהי אמנם לא הנקודה כאן, אבל כפי שכבר הזכרתי מדובר בכמה מקומות על כך שבסופו של דבר הקב"ה לא רוצה שהאדם יישרף, אלא הוא מייעד לכל אדם תפקיד בתוך המציאות, ובמובן מסוים השוב הוא חלק מהעניין הזה. זאת אומרת שהקב"ה לא רוצה לשרוף את האנשים, אלא הוא רוצה שהם יהיו מוכנים להישרף אבל שהם לא יעשו את זה.

אמנם מופיע בכל מיני מקומות, אבל בכתבי האר"י מופיע בצורה הכי ברורה, שאדם צריך לכוון ב-'שמע ישראל' שהוא מוכן למות על קידוש השם, ושהוא מכין את עצמו למות עכשיו על קדושת השם. אבל אם מכוח זה מישוהו ילך ויפיל את עצמו מראש הגג בשביל למות על קידוש השם, אז בוודאי שהוא לא עשה מצווה. יוצא, שמצד אחד יש דרישה מהאדם ל-'כלה שארי ולבבי' (תהילים עג,כו), אבל מצד שני ברור שהקב"ה רוצה אותי פה.

במובן מסוים, שני הצדדים הללו הם אלו שיוצרים את הרצוא ואת השוב. אלא שמה שמדובר עליו כאן הוא לא רק על עצם זה שיש רצוא ושוב, אלא על השאלה של המנגנון, של מה שבעצם קורה בנפש. התיאור כאן הוא שיש איזשהו סוג של מרוץ, ובשלב מסוים האדם מתחיל להרגיש שהניסיון הזה הוא מופרך – מצד הקטנות שלו, מכוח הפגמים שלו. שוב, לא מדובר כאם על מישוהו שמחליט לחזור

אמנם הזכרתי את זה, אבל אני רוצה לומר את זה שוב. יש מצב שבו אדם נבהל והוא כבר לא רוצה להמשיך, מפני שהוא מרגיש שאם הוא ימשיך הוא עלול למות; אם הוא ייתן כל כך הרבה הוא ימות – וזוהי נפילה ממין אחד. אבל הנפילה שמתוארת כאן לא נובעת מזה שהאדם פחות רוצה, אלא זו נפילה שהיא מצד עצם העניין. גם כשאני עומד במקום אני יודע שהקב"ה גדול ואני קטן, אבל על ידי התנועה של הרצוא נוצר רגע מסוים שבו התחושה והרצון להידבק בקב"ה הם כל כך חזקים – עד שאני מגיע כבר גם לנקודה שבה נוצרת תגובה שבה אינני מרגיש קרוב יותר אלא אני מרגיש ביתר שאת את קטנותי. זאת אומרת שאמנם מצד אחד הרצייה שלי היא מאוד גדולה, אבל מצד שני גם התחושה של הנפילה נעשית הרבה יותר חזקה – דווקא מפני שהרצייה הייתה גדולה יותר.

לשם הדוגמה, מי שהוא אביון גמור ואין לו אפילו מה ללבוש, היה צריך להתאוות לעשירות יותר מאשר מי שיש לו מה ללבוש, מפני שהוא כל הזמן מרגיש את המחסור באופן ממשי ביותר. אני בטוח שבן אדם שחי חיים ממוצעים חושב הרבה פחות על כסף מאשר אדם שהוא עני מרוד, ודווקא מי שהוא עני מרוד יכול להתחיל לחשוב על סכומי כסף גדולים. זאת אומרת שיש שלבים שבהם אני רוצה להתקרב ויש שלבים שבהם אני מרגיש כמה אני רחוק, ושני הצדדים הללו יוצרים את התנועה של הרצוא ושוב, והם אלו שיוצרים את הבעייתיות סביב תגובת הנפש לרגעים הללו: יש רגע שבו הנפש

רק החילוק אם המרירות לא מצד עצמותו אלא מצד אלוקות לבד, אז נקראת נפילה זו 'לפני ה'' (כמו נפילת אפיים).

חושק בצעצוע חדש, ורץ עוד הפעם פנימה. זאת אומרת שיש תנועה אחת שבה אני מוכן לתת את כל מה שיש לי – אבל לאחריה יכול להגיע רגע שבו אני מרגיש שכל מה שיש לי הוא לא שווה, ואני תוהה לעצמי 'מי אני'. במילים אחרות, הרצוא והשוב לא נובעים מתוך חוסר תודעה, אלא מתוך קווי מחשבה שונים.

לפעמים האדם צריך להשפיל את עצמו, אבל יש מצבים בהם ההשפלה הזו נובעת מתוכו. יש שלב שבו האדם בכלל לא חושב איפה הוא עומד אלא הוא רק חושב לאן הוא רוצה להגיע, אבל יש שלב אחר שבו בכל זאת הוא נזכר היכן הוא, והמחשבה הזו יוצרת את התנועה ההפוכה – את הריחוק. זאת אומרת שבין אם האדם משפיל את עצמו מכוח זה שהוא מרגיש שהגיע עכשיו הזמן לעצור, או מכוח זה שהוא מרגיש שהוא מתקרב עוד ועוד אבל הוא גם נעשה יותר ויותר מודע למקומו, אז הוא מגיע למסקנה מסוימת שבה מתברר שהוא לא יכול לעשות שום דבר. הוא מתחיל לראות את הפגמים שלו, וכפי שכבר אמרתי לפני כן: בהתחלה הוא רצה לטפס על הסלע, אבל כשהוא מתקרב אליו הוא מגלה כמה הסלע גדול וכמה הוא קטן, וזה גורם לו להירתע; וכאמור, אחרי ההתרחקות יש שוב את הרצון לשוב ולעלות.

רק החילוק אם המרירות לא מצד עצמותו אלא מצד אלוקות לבד, אז נקראת נפילה זו 'לפני ה'' (כמו נפילת אפיים). השאלה

אחורה בגלל החטאים שלו, אלא מדובר כאן על אדם שיכול להיות אפילו צדיק יסוד עולם והוא עדיין יהיה בתוך בחינת השוב. כשאדם חוטא הוא נופל סתם ככה, אבל גם כשאדם הולך והוא מנסה להגיע למעלה יש שלב שבו הוא מתחיל לחזור אחורה, והחזרה הזו נעשית מעצם מהותו. כפי שכבר הזכרתי לפני כן, גם המלאכים וחיות הקודש לא נופלות בגלל איזשהו חטא, אלא הן שבות מפני שהן מגיעות לנקודה מסוימת שבה הרגש מתהפך והוא יוצר את החזקה אחורה.

אם כן, התיאור הוא של הרצוא שבו האדם שוכח את החסרונות שלו מפני שהוא מלא בתשוקה, אלא שככל שהוא מתקדם הוא מתחיל להרגיש את החיסרון העצמי שלו. כאמור, זהו תהליך מתמיד מכיוון שכאשר אותו אדם מגיע למטה, אז שוב נולדים אצלו כל הגעגועים, וממילא הם מתחילים להתניע תהליך חדש. המציאות הזו קיימת כל הזמן בנפש, ומפעם לפעם כל הרצונות מתרוקנים והם מתנקזים למחשבה חיה אחת שבה האדם רוצה דבר מסוים. אלא שלאחר מכן האדם גם חושב לעצמו – לא שהוא לא גדול או שהוא לא עובד כמו שצריך, אלא הוא תוהה: 'מדוע אני רץ? מה השייכות שלי לזה?'. זה כמו ילד קטן שמסתכל על חנות צעצועים, ומחליט להוציא את כל הכסף שלו – שלוש אגורות, אבל כשהוא רץ לתוך החנות הוא מגלה שזה בעצם לא מספיק לשום דבר, והוא יוצא החוצה; אבל כשהוא יוצא מהחנות הוא כבר שוב

ודווקא בדברים שבאמת קשה לו לתת – למשל בלספר בדיחות, הוא לא נותן כלום. יש לי חבר שהיה מפקד במקום קטן על הגבול הסורי, והיה אסור להם לצאת מהמקום הזה במהלך היום, מפני שמעליהם הייתה עמדה סורית. הוא סיפר לי שהם היו יושבים במקום הזה, ובוקר אחד חייל שלו החליט שהוא יוצא החוצה – בגלל שלא היה קפה במוצב, והוא הרגיש שהוא פשוט מוכרח לשתות קפה – והיו חייבים לקשור אותו כדי שהוא לא יצא. מבינתו, במידה מסוימת, למות זה לא נורא אבל העיקר שיהיה לו כוס קפה. סיפרתי את זה בעצם בשביל להגיד שכשמדברים על השאלה מה אדם נותן, אז הבעיה היא שהרבה פעמים הוא נותן דברים שקל לו לתת אותם.

לענייננו, הירידה והנפילה יכולות להתרחש בעקבות כך שאני מרגיש שאני מתחיל להיתבע על דבר שאני לא יכול ולא רוצה לתת; את מה שמבקשים ממני עכשיו אני כבר לא מוכן לעשות. אלא שיכולה להיות גם ירידה אחרת, שהיא זו שמדובר עליה כאן, והיא ירידה של מי שהוא 'נופל לפני ה', כלומר שהנפילה שלו נובעת רק מפני כבוד הדר גאונו של הקב"ה. מהצד הזה, הנפילה הזו היא בעצם גם כן חלק מהעבודה ומתיקון הנפש. בנפילה הזו אין שום צד של חולשה, אלא יש צד של ירידה מפני חשבון הנפש שהאדם עושה לפני ה' – וזוהי בעצם ההערה בסוגריים, שהנפילה הזו היא כמו נפילת אפיים.

למעשה, נפילת אפיים היא אחת הדוגמאות הבולטות ביותר שיש של

היא ממה בעצם מתרחשת הנפילה והירידה הזו. כפי שאמרת, יכול להיות שהירידה של האדם באה מצד עצמו, במובן זה שהוא מרגיש שהוא פשוט לא יכול ולא מסוגל, הוא נתבע לתת את הכל אבל הוא לא רוצה. אפשר לראות את זה גם ברוחניות אבל גם בגשמיות: באופן תיאורטי אני מוכן לעשות הכל, אבל כשאני מגיע למעשה, לשעת המבחן – אני נסוג לאחור. נהוג ומקובל שנותנים הרבה מתנות לקב"ה – אבל אלו מתנות כמו תרומה של בגדים: אני מוכן לתת במתנה כל מיני דברים שאני בעצם בכלל לא מעוניין בהם, ולכן אין פלא שקל לוותר על הדברים הללו. אבל כאשר מגיעים לאיזושהי נקודה לוחצת, כאשר מגיעים לאיזה עניין שהוא באמת חשוב עבורי – הדברים נראים כבר אחרת.

הדברים הללו יכולים לעיתים להטעות, מכיוון שכל מיני אנשים נראים גדולים משום שהם מוותרים על דברים שנראים לי חשובים – אבל באמת הם בכלל לא נוגעים בנקודת נפשם. רבי אורי מסטרליסק אמר פעם שכאשר אדם מאוד מאוד רוצה לספר בדיחה ולא מספר, זה נחשב לו כמו שמונים וארבע תעניות. זאת אומרת שיש מישהו שאין לו שום בעיה להתענות עשר תעניות, אבל להתאפק ולא להגיד לחבר שלו מה הוא מרגיש – זה קורבן הרבה יותר גדול עבורו. כך קורה גם שאני יכול לראות מישהו שצם כל שני וחמישי, אלא שלא תמיד זה סימן שזו נתינה במהות מפני שיכול להיות שעבור אותו אדם זה עדיין כלום ושום דבר;

ודוד המלך עליו השלום מגודל עוצם הקירוב שלו לה' היה הנפילה והשוב בהתבוננות ריחוקו מה' רק מצד אלוקות, ואם כן הייתה גם כן לפני ה' כמו הרצוא. וזה "אתהלך לפני ה'".

הקב"ה, ולפתע כשהוא יוצא הוא לא יורד במדרגות אלא הוא פשוט נזרק למטה. נפילת אפיים היא בעצם ירידה ונפילה מהקצה, כלומר דווקא לאחר תפילת שמונה עשרה עושים קפיצה מודעת. זאת אומרת שזו לא התמוטטות, אלא זה דבר ידוע מראש, וכביכול אומרים לאדם: כאן אתה צריך ליפול, עכשיו אתה צריך להיזכר ב-"אשמנו בגדנו". בנפילת אפיים בעצם זורקים את האדם אל תוך החטאים, העוונות והחסרונות שלו, מזכירים לו את כל מה שהוא רצה לשכוח.

אלא שגם נפילת אפיים היא בעצם חלק של העבודה; זה לא שאני פתאום נזכר בחטא, אלא זה חלק מתהליך של עבודה. מכיוון שכך נפילת אפיים היא הדוגמה לכך שגם העלייה וגם הירידה, גם הרצוא וגם השוב הם בגדר של עבודה. אני גם עולה מצד אחד על ידי זה שאני רוצה להתקרב לקב"ה, אבל מצד שני אני גם מסתכל בגודלו ובתפארתו, וזה מוביל לירידתי. מעין זה יש משל עתיק על הטווס, שכאשר הוא מסתכל על הנוצות שלו הוא מתגאה בעצמו, אבל כאשר הוא מסתכל על הרגליים שלו הוא מרגיש כמו תרנגול מרוט. כך גם אצל האדם: לעיתים הוא מסתכל למעלה ורוצה להידבק בקב"ה, ורגע לאחר מכן הוא מסתכל על הרגליים שלו והוא נזכר מי הוא. כאמור, כל הדבר הזה לא צריך להיות בהכרח נפילה, מכיוון שגם השוב יכול להיות חלק מעבודתו של האדם.

'רצוא ושוב' בתוך התפילה, והעניין הזה מתואר בכמה וכמה מקומות. בסידור של הרב יעקב עמדין למשל, 'בית יעקב', כתוב לאיזה עולם שייך כל חלק של התפילה, ואפשר לראות שם שהתפילה בנויה בצורה סימטרית. זה אמנם נושא שבהחלט ניתן להאריך בו, אבל באופן בסיסי החלק הראשון של התפילה בנוי בדרגות עולות, מהקורבנות עד לתפילת שמונה עשרה. אגב, הסבירו שאחד הסימנים של זה שהתפילה היא כמו סולם, זה שבין דרגה לדרגה יש קדיש. בכל אופן, התפילה הולכת ועולה עד שהאדם מגיע לשמונה עשרה, שזו בעצם נקודה שבה הוא עומד לפני ה', והוא מדבר אליו בלשון נוכח. בהרבה ספרים מדמים את המבנה של התפילה למבנה של בית המקדש: ככל שמתקדמים הולכים ועולים, עד שמגיעים לקודש הקודשים – שתפילת שמונה עשרה היא בבחינתו, ושם העבודה נעשית בשתיקה. זו למעשה גם אחת הסיבות שאלו שמתפללים על דרך הסוד שינו את נוסח התפילה מאשכנז לספרד, משום שבנוסח הזה יש סימטריה בין העלייה לפני שמונה עשרה לבין הירידה לאחר מכן. למשל, בשני החלקים יש 'קדושה', בשני החלקים יש מזמורים, ובשני החלקים אומרים את הקטרת הקטורת. אלא שאחד הדברים שכביכול מפריעים למבנה הזה היא נפילת האפיים; האדם כביכול עומד בקודש הקודשים, נמצאת בעולמות עליונים ומדבר בדממה עם

כאשר אדם עושה גם את הרצוא וגם את השוב כחלק מהעבודה, אז הוא בבחינת מתהלך לפני ה'. כאשר אדם במדרגה הזו זה בעצם לא משנה אם הוא הולך קדימה או אחורה, מכיוון שהוא תמיד לפני ה'. כפי שכבר הזכרתי לפני כן, זה מה שנאמר על אברהם "התהלך לפני" (בראשית יז, א), וכביכול הקב"ה אומר לו: בכל מקום שאתה הולך – אתה הולך לפניי. יכול להיות משהו שאני אגיד לו ללכת לצד ימין – ולשם הוא צריך ללכת; אבל כשאני אומר לו 'התהלך לפניי' הכוונה היא שלכל מקום שהוא הולך הוא בעצם תמיד הולך קדימה. זאת אומרת שזה לא משנה אם הוא הולך שמאלה או ימינה, עולה או יורד, הולך צפונה או נגבה – הוא תמיד נמצא לפניי.

למעשה, מהצד הזה בעצם אין שום הבדל על בין הרצוא והשוב. התפיסה הזו באה לידי ביטוי גם בנוסח של ספר יצירה שהזכרתי לפני כן: "אם רץ ליבך שוב לאחד". התפיסה כאן היא איננה שכאשר שב אני רץ לאחור, אלא גם בשוב ההליכה היא לאחד; זו לא הרגשה שלפני כן הייתי באחד ועכשיו אני חוזר לעלמא דפירודא. במקומות אחרים שאדמו"ר הזקן מדבר על העניין הזה, הוא טוען שהעבודה של האדם היא בעצם בעיקר בשוב ולא ברצוא; מהצד הזה, אם הקב"ה היה רוצה לעשות אותי מלאך אז לא הייתה כל בעיה לברוא עוד מלאך אחד או שניים, כיוון ש-"אלף אלפים ישמשונה" (דניאל ז, י). זה שהקב"ה ברא אותי כאדם אומר שהוא רוצה אותי ככזה, וזה אומר שיש לי תפקיד דווקא בתור אדם בתוך המציאות.

ודוד המלך עליו השלום מגודל עוצם הקירוב שלו לה', היה הנפילה והשוב בהתבוננות ריחוקו מה' רק מצד אלוקות. התיאור של אדמו"ר הזקן כאן הוא למעשה של דוד המלך: דוד היה עושה את הרצוא, והוא היה יודע שיש נקודה שבה הוא צריך לרדת, הוא ידע שיש נקודה בהמשך של עבודתו שבה הוא צריך להסתכל גם על הצדדים האחרים שלו. כאמור, זה בעצם כמו מה שקורה בתפילה: אנחנו הולכים בקו מסוים של הרצוא והשוב, ושתי התנועות הללו הן חלק מהעבודה; ואם זה כך, הנפילה היא איננה באונס אלא היא ברצון. ואם כן היתה גם כן לפני ה' כמו הרצוא. וזה "אתהלך לפני ה'". המאמר פתח בכך ש-'להתהלך' זה ללכת הלך ושוב, והנקודה שהוסברה היא שהשוב צריך להיות כמו הרצוא, במובן זה ששניהם יהיו חלק מהעבודה.

יש בתהילים שני פסוקים שנראים די דומים זה לזה: "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא" (תהילים קטז, יג), ו-"צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא" (תהילים קטז, ג-ד). זאת אומרת שבהחלט יכול להיות ששני החלקים הללו, שתי התנועות הללו, הם חלק מהעבודה. בתוך התהליכים שהאדם עושה הוא צריך לעלות מפני שנפשו מתגעגעת, והוא צריך לרדת מפני שהוא נזכר מי הוא – אבל שני הדברים הללו הם חלק מהעבודה שלו. בסופו של דבר האדם צריך לעשות דברים בעולם הזה, והוא יכול לעשות את זה רק על ידי זה שהוא מפסיק קצת להתעסק במלאכים ובמקום זה הוא נזכר מי הוא.

הזה והוא שאי אפשר לעבור מדרגה לדרגה בלי נפילה, כלומר שינוי ממדרגה אחת לשנייה דורש נפילה. הנפילה הזו היא לא הכרחית מפני שהיא מעשה רצוי, אלא היא הכרחית מפני שבמעבר בין דרגה לדרגה חייבים ליפול.

סיפרו פעם איזו בדיחה של יהודים, שלפני כמאה שנה בחור אחד בא לאיזו ישיבה, והוא שומע שם שראש הישיבה אומר: 'אני בכלל לא מבין את רש"י', ואז הוא מסביר למה רש"י לא מובן; וכשהוא מגיע לתוספות אז או שהם מיישבים את רש"י ואז הם גם כן בכלל לא מובנים, או שהם מפלפלים וגם אז אי אפשר להבין אותם; והראש ישיבה אומר שהקושיות של המקשן בכלל מופרכות מעיקרן וכן הלאה וכן הלאה. אחרי זמן אותו בחור כותב לביתו: 'ברוך ה' אני כבר לא מבין עשרה דפי גמרא'.

מה שאני רוצה להגיד זה שיש בזה דבר אמיתי, מפני שכשאני צריך להגיע למדרגה חדשה, אני צריך בין היתר לצאת מהדברים שידעתי לפני כן. כל מה שידעתי קודם לכן לא היה מספיק ועכשיו יש דברים חדשים, ולכן צריך נפילה מהדברים הקודמים. מהצד הזה יש בעצם לאדם שעולה תפילה תמידית, ולכן גם מי שנשאר כל הזמן באותה המדרגה לא חווה נפילות. אז אמנם הוא לא נופל, אבל מצד שני זה סימן לכך שהוא לא מתקדם, שהרי אם הוא היה מתקדם היה צריך להיות איזשהו פער בין הדרגה הקודמת לדרגה החדשה שלו.

***

אמנם זהו כבר עניין אחר לגמרי, אבל מה שאני עושה בתוך המציאות של העולם הזה הוא דבר יותר גבוה ממה שאני עושה במציאות של העולם העליון. מובא למשל בספרים עתיקים שאם היו מכניסים ציצית אחת לגן עדן הוא היה נשרף, מפני שהקדושה שיש בציצית אחת גדולה יותר מכל מה שיש בגן עדן. זהו למעשה גם מה שכתוב בפרקי אבות: "יפה שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה יותר מכל חיי העולם הבא" (אבות ד, יז). מהבחינה הזו יוצא שמצד אחד רץ ליבי, "צמאה לך נפשי כמה לך בשרי" (תהילים סג, ב), "מי לי בשמים ועמך חפצתי בארץ" (תהלים עג, כו), ואני לא רוצה שום דבר לבד הקב"ה; אבל מהצד השני, בעצם בעולם הזה אני נמצא עם האחד יותר ממה שאני נמצא כאשר אני בדבקות.

במובן מסוים זהו צד נוסף של מה שאדמו"ר הזקן אומר כאן: אם אדם שבכיוון הזה אז הוא תמיד מתהלך לפני ה', ובין אם הוא הולך למעלה ובין אם למטה – הוא תמיד נמצא לפני ה'. לעומת זאת, מי ששב מפני הוא לא רוצה, אז הוא אמנם הולך אל ה' אבל לאחר מכן הוא נופל, ובמובן הזה הוא לא מתהלך לפני ה'. על זה נאמר: "שבע יפול צדיק" (משלי כד, טז); גם במדרגת הצדיק יש עלייה ונפילה, אלא שכאמור זו לא נפילה מאונס, אלא הנפילה של הצדיק היא חלק מהעבודה שלו.

כפי שכבר אמרתי, במקומות אחרים מבואר שמעבר לנפילה שבנויה מחולשת האדם באשר הוא אדם, וזה לא משנה אם הוא הגדול שבענקים – בסופו של דבר הוא גם כן אדם, הרי שיש צד נוסף בעניין

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

